

1. OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA

Tämä opetussuunnitelma on laadittu suomen kielellä annettavaa esiopetusta varten. Opetussuunnitelmaa voidaan käyttää sovellettuna myös maahanmuuttajaoppilaiden ja viittomakieltä käyttävien lasten opetuksessa.

Opetussuunnitelmatyötä on tehty yhteistyössä Pertunmaan ja Hirvensalmen kuntien kanssa. Varsinainen opetussuunnitelma on laadittu Mäntyharjun kunnan esiopetuksen yhteistyönä.

Esiopetussuunnitelma nivoutuu tiiviisti Mäntyharjun perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Esiopetus toimii Mäntyharjulla Yhtenäiskoulun yhteydessä ja esiopetuksen ja perusopetuksen toiminnassa on paljon yhtymäkohtia.

Esiopetussuunnitelman paikallinen osuus on esitetty tässä tekstissä. Linkki ePerusteisiin, jossa on valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteet, löytyy jokaisen luvun lopusta.

Kunnassa on toteutettu vuoden 2014 aikana arvokysely huoltajille. Lasten mielipiteitä toimivasta koulupäivästä on kysytty keväällä 2015. Esiopetuksen henkilökunta on päässyt osallistumaan esiopetussuunnitelman laadintaan ja siihen liittyvään keskusteluun. Esiopetussuunnitelman valmistelussa on otettu huomioon varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet sekä yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden kanssa.

Koska esiopetusryhmät toimivat perusopetuksen yhteydessä näkyvät koulun toimintakulttuurin painotukset myös esiopetuksessa, esimerkiksi Liikkuva koulu ja KiVa-koulu -toimintamallit sekä erilaiset teemapäivät. Yhtenäiskoulun esiopetusryhmille on yhteistä lähellä oleva luonto, käytössä olevat liikuntapaikat sekä monipuolinen kulttuuritarjonta. Mäntyharjun varhaiskasvatussuunnitelman, koulun opetussuunnitelman sekä kansalaisopiston yhteisenä painotusalueena on kansainvälisyys ja kulttuuri.

Esiopetukselle on ominaista tiivis yhteistyö alkuopetuksen kanssa, mikä edesauttaa onnistunutta nivelvaihetta esiopetuksesta peruskouluun. Yhtenäiskoululla esiopetusryhmät tekevät alkuopetusluokkien kanssa yhteistyötä ns. ESIKKO-tunneilla. Opetussuunnitelma tulee kunnan

nettisivuille. Lisäksi opetussuunnitelma voidaan esitellä vanhempainilloissa sekä antaa luettavaksi koteihin ns. opetussuunnitelmakansio, jossa voi olla myös muuta tietoa esiopetusryhmän toiminnasta, esimerkiksi lukuvuosisuunnitelma. Lukuvuosisuunnitelmassa voidaan täsmentää tavoitteita ja sisältöä lapsiryhmän mielenkiinnon sekä käytettävän esiopetusmateriaalin mukaan. Opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain esiopetuksen opettajien puolikkaassa VESO-päivässä.

[Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma ESIOPS 2014](#)
ESIOPS 2014: 8-10

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetusta järjestetään Mäntyharjun Yhtenäiskoulussa omissa esiopetusryhmissä. Nivelvaihe esi- ja perusopetuksen välillä toteutuu luontevasti, kun toiminta järjestetään perusopetuksen kanssa samoissa tiloissa. Koulun aikuisiin ja toimintakulttuuriin tutustuminen on jatkuva osa esiopetuksen arkipäivää.

Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan. Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetukseen siirtyminen päivähoidosta tai kotihoidosta järjestetään niin, että lapselle ja huoltajille on mahdollista turvallinen tutustuminen esiopetukseen. Tämä tarkoittaa yksiköstä ja lapsesta riippuen tiedonsiirtopalavereja (mukana esimerkiksi varhaiskasvatuksen edustaja, erityisopettajat, esiluokanopettaja ja tarvittaessa huoltajat), tutustumispäivää ja vanhempainiltaa keväällä sekä vanhemmille jaettavaa tiedotetta.

Esiopetusikäisten lasten arvoja on kysely keväällä 2015 Toimiva koulupäivä -kyselynä. Tuloksissa tuli esille lasten toive leikkiin ja elämyksiin, oppimisympäristön monimuotoisuuteen ja yhteistyöhön erilaisten toimijoiden kanssa.

Koulun normaalin arjen toimintakulttuuriin sisältyy monia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan myös erilaisissa teemapäivissä ja -jaksoissa. Laaja-alaista osaamista kehitetään ilmiöpohjaisessa oppimisessa eri aihealueita yhdistäen esi- ja alkuopetuksen tavoitteiden puitteissa.

Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ovat

- Ajattelu ja oppiminen
- Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- Monilukutaito
- Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen
- Osallistuminen ja vaikuttaminen

Yhteistyössä huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välillä voidaan pitkin lukuvuotta tavoitteita yksilöllisesti tarkentaa ja niiden toteutumista seurata. Tämän edellytys on tiimityöskentely koulun henkilökunnan kesken ja tiimityöskentelyyn varattu riittävä aikaresurssi.

Koulukummiyhteistyötä toteutetaan lukuvuoden aikana.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla.

[Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet ESIOPS 2014](#)

ESIOPS 2014: 12-19

3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin.

Esiopetuksen toimintakulttuurin ja oppimisympäristön kehittäminen on jatkuvaa ja se tapahtuu vuorovaikutuksessa lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilökunnan kanssa. Toimintakulttuurin tulee tukea lapsen monipuolista kasvua ja oppimista. Oppimisympäristön on oltava sopiva erilaisille oppijoille ja sen tulee tarjota mahdollisuus virkistykseen ja lepoon. Keskeisiä toimintatapoja ovat leikki ja luova toiminta. Liikkuva elämäntapa, kestävä kehitys sekä vuodenaikojen vaihtelu vaikuttavat toiminnan sisältöön.

Lasten ajatuksia ja ehdotuksia huomioidaan päivittäisessä toiminnassa. Lasten toteutuskelpoiset ehdotukset toteutetaan ja tehdään näkyviksi niin, että lapset huomaavat oman vaikutusmahdollisuutensa.

Huoltajat saavat esittää toiveitaan ja antaa palautetta lukuvuoden alussa yhteisissä vanhempainilloissa. Lukuvuoden aikana luonteva tilaisuus palautteelle ovat vanhempainkeskustelut.

Henkilökunta tekee jatkuvaa kehittämis- ja arviointityötä. Onnistuakseen tämän tulee olla säännöllistä ja sille tulee varata ryhmän toimintaan sopiva ajankohta. Kehittämiseen varattua aikaresurssia suunnitteluun tulee olla noin 1 h viikossa. Näissä keskusteluissa otetaan esiin myös lapsilta ja huoltajilta tullutta palautetta

ja ehdotuksia. Esiopetukseen liittyviä kehitysnäkökulmia nostetaan esiin esimiehen kanssa käytävissä kehityskeskusteluissa.

Esiopetusyksiköiden välinen yhteistyö antaa hyvät mahdollisuudet verrata kokemuksia ja oppia muiden toiminnasta. Tätä yhteistyötä varten varataan vuosittain puolikas VESO-päivä. Ajankohdaksi sopii kevätlukukausi. VESO-päivässä yksiköiden henkilökunta kokoontuu arvioimaan kuluneen vuoden toimintaa, vaihtamaan ideoita toimintatavoista sekä suunnittelemaan tulevaa lukuvuotta. Palautetta voidaan kysyä yhteistyötahoilta. Tavoitteena on muokata käytäntöjä ja toimintamalleja joustavammiksi ja perheitä sekä lasten kasvua ja oppimista paremmin tukeviksi.

VESO-päivän tuotoksena kukin esiopetuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriaan ja oppimisympäristöjään sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Seuraavaan lukuvuoteen liittyvät täsmennykset voidaan kirjata lukuvuosisuunnitelmaan.

Esiopetukseen liittyy kaksi siirtymävaihetta: ensin kotoa tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sitten esiopetuksen jälkeen kouluun. Tavoitteena on turvata joustava siirtymä kotoa tai päivähoidosta esiopetukseen ja edelleen esiopetuksesta perusopetukseen sekä lapsen oppimisen kannalta merkityksellisen tiedon välittyminen toimijalta toiselle. Lapsen siirtyessä perusopetukseen on tärkeää siirtää tarvittavat tiedot alkuopetuksen opettajalle.

Ennen esiopetusvuotta kevään aikana järjestetään mahdollisuus tutustua esiopetusympäristöön ja henkilöstöön. Tutustuminen toteutetaan esimerkiksi vierailuilla päiväkodista, tutustumispäivänä, KOULU-messutapahtumana, henkilökohtaisella kutsukirjeellä kotiin jne. Tiedonsiirtopalaverit, joissa voi olla läsnä esimerkiksi huoltaja, opettajat, varhaiskasvatuksen edustaja sekä erityisopettajat, järjestetään keväällä. Tavallista enemmän tukea esiopetusvuonna tarvitsevien lasten asioista järjestetään erilliset palaverit.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä.

[Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri ESIOPS 2014](#)

ESIOPS 2014: 22-26

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT

Esiopetuksen työtapojen tulee olla monipuolisia, useita aistikanavia aktivoivia ja koulun muuhun toimintakulttuuriin linkittyviä. Arjessa käytettävien työtapojen lisäksi esimerkiksi koulun toimintatapoihin liittyvät KiVa-koulu ja Liikkuva koulu -hankkeet sekä erilaiset teemapäivät, pajapäivät ja juhlat tuovat monipuolisuutta työtapoihin.

Esiopetuksessa luodaan ilmapiiri, jossa lasten ideat ovat tervetulleita. Ideat otetaan oikeasti huomioon ja toteutetaan, kun se on mahdollista - tämä osallistaa ja vastuuttaa lapsia. Monipuoliset työtavat aktivoivat erilaisia

oppijoita, antavat lapsen oppimiselle tarvittavaa tukea sekä mahdollistavat kodikkaan, rennon ja luovan sekä leikinomaisen toiminnan ilmapiirin. Työtapoja valittaessa voidaan hyödyntää ympäröivä rikas luonto ja sen mahdollisuudet.

Henkilöstön itsearviointia sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään jatkuvassa työtapojen kehittämisessä hyväksi. Tämä edellyttää, että henkilöstö omaksuu joustavan työotteen, jossa omaa toimintatapaa voidaan varioida tilanteiden vaatimalla tavalla. Jotta kehittäminen onnistuu, täytyy henkilöstöllä olla mahdollisuus keskustella kiireettä työtavoistaan ja toimenkuvistaan sekä suunnitella yhdessä toimintaa. Suurempia esiopetukseen liittyviä kehityslinjoja käsitellään vuosittaisessa VESO-päivässä yhdessä kaikkien esiopetusyksiköiden kesken.

4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA

Arviointia käytetään koko esiopetusvuoden ajan lapsen oppimisen tukena. Lasta totutetaan arvioimaan omaa toimintaansa sekä ottamaan vastaan palautetta sekä toisilta lapsilta että aikuisilta. Arviointi kohdistuu ensin pieniin asioihin siirtyen vähitellen isompiin kokonaisuuksiin.

Mäntyharjun esiopetuksessa käytetään erilaisia arviointilomakeita, jotka muotoillaan kulloinkin ryhmässä käsiteltävänä olleiden sisältöjen ja tavoitteiden mukaan. Lomakkeissa voi olla lapsen omaa arviointia, opettajan arviointia sekä mahdollisuus huoltajan ajatuksille.

Keväällä lapsi saa esiopetuksen osallistumistodistuksen. Osallistumistodistus ei sisällä arviointia, mutta siinä näkyy annettu opetustuntimäärä. Osallistumistodistuslomake tulee Wilmaan. (Liite 1).

Yhtenäiskoululla järjestetään siirtopalaverit, joissa ovat mukana esiluokanopettaja, erityisopettajat sekä mahdollisuuksien mukaan tuleva luokanopettaja. Tarvittaessa voidaan käyttää siirtolomaketta. (Liite 2).

4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET

Esiopetus muodostuu eri laajuisista oppimiskokonaisuuksista, joiden toteuttamisen lähtökohtana ovat esiopetuksen perusteissa määritetyt opetuksen yhteiset tavoitteet sekä lasten kiinnostuksen kohteet.

Ilmaisun monet muodot

- rohkaistaan lapsia käyttämään ilmaisun eri muotoja: musiikillinen, kuvataiteellinen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun muodot
- käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, välineitä ja oppimisympäristöjä ja hyödynnetään lähiseudun kulttuuritarjontaa
- annetaan lapsille elämyksiä taiteesta sekä siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta
- musiikillinen toiminta
 - vahvistetaan lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin
 - tarjotaan kokemuksia omista taidoista laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla
 - opetellaan lauluja, tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin
 - musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan
 - havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä
- käsitöiden tekeminen
 - harjoitellaan erilaisten työvälineiden käyttöä
 - kokeillaan kovien ja pehmeiden materiaalien käyttöä
 - suunnitellaan ja valmistetaan myös pitempikestoista käsityötä
- kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus
 - tuetaan lasten kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia
 - kokeillaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja
 - havainnoidaan itse tuotettujen kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua, rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita
 - kiinnitetään huomiota väreihin, muotoihin, materiaaleihin, kuvien herättämiin tunteisiin
- suullinen ja kehollinen ilmaisuus
 - tarjotaan lapsille kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti
 - hyödynnetään loruja, runoja, lasten kirjallisuutta

- käytetään ilmaisumuotona myös draamatoimintaa, sanataidetta, tanssia

Kielen rikas maailma

- edistetään lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja
- vahvistetaan kiinnostusta kieliin ja kulttuureihin
- edistetään kielellisen tietoisuuden kehitystä kielellä leikkien, lorujen ja tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen
- tuetaan kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla
- tarjotaan oppimisympäristöjen suunnittelulla, että lapsilla on runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoa
- havainnoidaan myös muita kieliä kuin opetuskieli
- osoitetaan, että lasten, joiden äidinkieli ei ole suomi, kotikieli on tärkeä ja arvokas mutta annetaan vahva tuki opetuskielen taidon kehittymiselle
- tarjotaan mahdollisuus harjoitella kuuntelemista ja puhumista vaihtelevissa tilanteissa
- ohjataan lapsia kertomaan, keskustelemaan, eläytymään, ymmärtämään, muistamaan kuulemansa
- innostetaan lapsia tarinoiden tekemiseen esimerkiksi saduttamalla ja digitarinoita tekemällä
- luetaan erilaisia tekstejä ja keskustellaan niistä yhdessä
- mallinnetaan puheen muuttamista kirjoitukseksi
- tutkitaan kirjoitettua ja puhuttua kieltä
- ohjataan havaitsemaan puheen jakaminen pienempiin osiin: sanat, tavut, äänteet
tuetaan lukutaidon kehittymistä leikillisellä kirjoittamisella ja omien tekstien tuottamisella tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä käytetään lukutaitoa kehittäviä oppimisleikkejä (esimerkiksi Ekapeli)
- käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta
- tuetaan leikkien ja harjoitusten avulla lasten hienomotorisia taitoja sekä kykyä hahmottaa tilaa ja suuntia
- ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistön käyttöön

Kirjasto tarjoaa kirjallisuuden ja mediataitojen opetteluun Kirjastopolku-kokonaisuuden sekä Lukudiplomit eri ikäisille.

LINKKI

[Lukudiplomi](#)

Opetushallituksen suosittamat kirjainmallit:

[Mallikirjaimet 2016](#)

[Mallikirjainten piirtosuunnat](#)

Minä ja meidän yhteisömme

- vahvistetaan lapsen valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta
- lähestytään aihetta historiallisesta, yhteiskunnallisesta, etiikan ja katsomusten näkökulmista
- suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin pohtimalla lähiyhteisön menneisyyttä ja ajankohtaisia asioita
- pohditaan arjen eettisiä valintoja
- kehitetään tunnetaitoja ja harjoitellaan rakentavaa käyttäytymistä
- vahvistetaan lasten osallisuutta toimintaympäristöstä
- ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja luodaan mahdollisuus eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin
- tutustutaan omiin kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskohtoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin huomioiden myös uskonottomuus
- rohkaistaan lapsia kysymään ja annetaan tilaa heidän pohdinnoilleen ja ihmettelyle
- tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta
- herätetään lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin keskustelemalla ajankohtaisista asioista, tutustumalla mediaan ja kokeilemalla median tuottamista leikinomaisesti
- tutustutaan lasten oikeuksiin laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä ja autetaan lapsia ymmärtämään yhteisön säännöt ihmisten luomina sopimuksina
- pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, oikean ja väärän erottamista
- voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- liitetään lasten kokemusmaailmaan ja toimintaympäristöön matemaattisten taitojen ja teknologia- ja ympäristökasvatuksen opetus

- kehitetään lasten taitoa nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä osana monilukutaidon edistämistä
- vahvistetaan pohjaa matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä
- tuetaan lukukäsitteen kehittymistä monipuolisesti leikkien ja työskennellen
- innostetaan havainnoimaan lukumääriä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkiin
- kiinnitetään erityisesti huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen
- tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista ja kannustetaan tutkimaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä
- kiinnitetään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan ja innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintoja opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla
- luodaan mahdollisuuksia hahmottaa luvun, muutoksen ja ajan käsitteitä sekä kehittää mittaamistaitoja
- kehitetään muistia ja kannustetaan ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn
- tarjotaan oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille
- havainnoidaan luontoa
- tuetaan ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tarjoamalla kokemuksia luonnossa liikkumisesta ja sen tutkimisesta
- ohjataan huolehtimaan ympäristöstä ja sen viihtyisyydestä
- tutustutaan kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin
- tutustutaan tutkivaan työtapaan rohkaisemalla lapsia tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin selityksiä
- opetellaan vertailemaan, luokittelemaan, järjestämään ja löytämään säännönmukaisuuksia valmista materiaalia sekä havaintojen ja mittausten pohjalta saatua tietoa
rohkastaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja
- havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja, niiden ominaisuuksia ja toimivuutta
- harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin

Opetushallituksen suosittelemat mallikirjaimet:

Kasvan ja kehityn

- tarjotaan monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja ohjataan ymmärtämään liikkumisen yhteys hyvinvointiin ja terveyteen
- tarjotaan mahdollisuuksia motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle
- kiinnitetään erityistä huomiota yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen
- vahvistetaan kehonhallintaa sekä taitoa hahmottaa omaa kehoaan ja sen osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan
- harjoitellaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisesti ja säännöllisesti
- käytetään harjoittelussa leikkejä, jotka sisältävät pysähtymisiä, harhauttamisia, kierimistä, kiipeämistä, juoksua, hyppelyjä
- harjaannutetaan hienomotorisia taitoja sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla
- huolehditaan mahdollisuudesta päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan
- tutustutaan terveelliseen ruokaan ja ohjataan hyviin tapoihin päivittäisissä ruokailutilanteissa
- suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen
- ohjataan kohtuulliseen kulutukseen ja tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa
- pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä ja tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään
- ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys hyvinvoinnille ja terveydelle
- kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa
- harjoitellaan hygieniaan liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea
- annetaan tietoa lasten oikeudesta turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen
- ohjataan turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä sekä oppimisympäristöissä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiset ympäristöt ja pohditaan yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita

- tuetaan lasten turvallisuuden tunnetta, annetaan valmiuksia pyytää apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Tämä opetussuunnitelma on laadittu suomenkielistä esiopetusta varten. Sovellettuna sitä käytetään myös lapsilla, joilla äidinkieli ei ole suomi, tai jotka käyttävät viittomakieltä. Maahanmuuttajalapsen osallistuvat S2-opetukseen, jonka järjestää Yhtenäiskoulun perusopetus.

[Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet ESIOPS 2014](#)

ESIOPS 2014: 28-38

5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKEA

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Oppilas voi olla vain yhdellä tuen tasolla kerrallaan. Kaikkia tukimuotoja voidaan käyttää kaikilla tuen tasoilla. Tukimuotoja ovat esimerkiksi eriyttäminen, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja ohjaajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

5.1 KASVUN JA OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN

Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Ennaltaehkäisevä työ ja varhaisen puuttumisen toimintamallit ovat toiminnan pääperiaatteet. Kaikissa esiopetusryhmissä käytetään tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluohjelmia, esimerkiksi Askeleittain tai Lions Quest.

Lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta on tärkeää, jotta mahdollinen tuen tarve tulee ajoissa huomatuksi. Erityislastentarhanopettaja tekee lapsille taitokartoitukset syksyllä esiopetusvuoden alussa sekä kevätlukukauden alkupuolella. Mäntyharjulla kartoituksissa käytetään MaKeKo-perustaitojen testiä sekä KUMMI3:n materiaalia Sanat paloiksi. Tarvittaessa lapsi ohjataan koulupsykologille. Lasten jatkuvaa havainnointia tekevät erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan lisäksi ryhmän omat aikuiset.

Kun tarve säännölliseen tukeen tai samanaikaisesti moneen tukimuotoon huomataan, tehdään lapselle pedagoginen arvio ja sen jälkeen mahdollinen siirto tehostettuun tukeen. Pedagogiset arviot pyritään tekemään mahdollisimman varhain, jotta tuki saadaan päätöksineen täysipainoisesti käyttöön. Tehostettuun tukeen siirretylle lapselle tehdään oppimissuunnitelma. Jos tehostettu tuki ei ole riittävä tukimuoto lapselle, siirretään hänet erityiseen tukeen. Ennen erityiseen tukeen siirtämistä lapselle laaditaan pedagoginen selvitys. Erityiseen tukeen siirretylle lapselle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Lapsella saattaa myös olla jo aiemmin varhaiskasvatuksessa tehty päätös erityisen tuen tarpeesta.

Nivelvaiheissa huolehditaan riittävästä tiedonsiirrosta. Jotta tukitoimet voitaisiin aloittaa tehokkaasti jo esiopetusvuoden alussa, on tärkeää, että lapsen tuen tarpeet on kartoitettu mahdollisimman varhain varhaiskasvatuksen ja neuvolan toimesta. Esiluokanopettaja, erityislastentarhanopettaja, tuleva luokanopettaja ja erityisopettaja käyvät siirtokeskustelun. Siirtokeskustelussa voidaan käyttää esiluokanopettajan ja vanhempien täyttämää lomaketta. Tarvittaessa yksittäisten lasten asioista pidetään huoltajien, opettajien ja erityistyöntekijöiden kanssa tiedonsiirtopalaveri.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako esiopetuksesta vastaavan hallinnon sisällä sekä muiden hallintokuntien kanssa tulee olla joustavaa ja tiedonkulun ongelmatonta. Yhteistyökumppanit etsitään riippuen siitä, millaista kasvun ja oppimisen tukea lapsi tarvitsee. Tiivistä yhteistyötä tehdään opiskeluhoillon ja erityisopettajien sekä koulunkäynnin ohjaajien kanssa ja tarvittaessa yksittäisen oppilaan tukea koskevissa asioissa esimerkiksi psykologin, puheterapeutin, toimintaterapeutin, terveydenhoitajan ja lääkärin kanssa.

Päätöksen esiopetuksessa erityiseen tukeen siirtämisestä, pidennetystä oppivelvollisuudesta, koulunkäynnin aloittamisesta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin sekä oikeudesta maksuttomaan koulukuljetukseen tekee sivistysjohtaja.

5.2 YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA TUEN AIKANA

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen. Koulusta ollaan kotiin yhteydessä heti, jos lapsella ilmenee oppimisen ongelmia. Huoltajia kannustetaan ottamaan yhteyttä esiopetushenkilöstöön, jos jokin lapsen oppimisessa mietityttää.

Kaikissa tukimuodoissa lapsen huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua täysipainoisesti lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseen.

Vanhempainkeskustelut järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa. Syksyllä voidaan laatia myös yleisen tuen piirissä olevalle lapselle oppimissuunnitelma. Huolehditaan siitä, että vanhemmat ymmärtävät lasta koskevat asiakirjat ja niiden terminologian. Asiakirjat on pyrittävä laatimaan konkreettisiksi ja ymmärrettäviksi.

5.3 YLEINEN TUKI

Yleisen tuen käytännön järjestäminen

- oppitunneilla tarpeen mukaan opettajan lisäksi koulunkäynninohjaaja
- jatkuva yhteistyö erityisopetuksen henkilökunnan kanssa:
samanaikaisopetus, osa-aikainen erityisopetus, erityisopettajan pienryhmätuokiot
- yksilöllinen ohjaus
- oppimisympäristön järjestäminen
- tavoitteiden ja työskentelyn selkiinnyttäminen: päiväsuunnitelma
- eriyttäminen
- joustavat ryhmittelyt
- apuvälineet

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

- Päävastuu yleisessä tuessa on esiluokanopettajalla, jonka vastuulla on lapsen kehityksen ja edistymisen seuraaminen arvioinnin avulla. Arviointi suunnitellaan tarvittaessa yhteistyössä erityisopettajan kanssa.
- Jatkuva yhteistyö ryhmän henkilöstön kesken.

Yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

- Keskustelut vanhempien kanssa ja tiedottaminen koteihin; esimerkiksi Wilma, vanhempainkeskustelut, reissuvihko, viikkotiedote, blogi.
- Vanhemmilla mahdollisuus nähdä lapsi toiminnassa normaalissa eskariarjessa, esimerkiksi avoimien ovien päivä, toimintapäivät.
- Ryhmän opettajan vastuulla on yhteistyö huoltajien kanssa. Opettaja myös kokoaa tarvittaessa yhdessä erityisopettajan kanssa moniammatillisen yksilöllisen oppilashuoltoryhmän, jos on aihetta miettiä tarkemmin lapsen tarvitsemaa tukea.

5.4 TEHOSTETTU TUKI

Tehostetun tuen käytännön järjestäminen

- Yleinen tuki ei riitä.

- Tukimuodot ovat samat kuin yleisessä tuessa, mutta voidaan käyttää samanaikaisesti useampia tukimuotoja ja niitä tarjotaan enemmän ja systemaattisemmin kuin yleisessä tuessa.

Pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet

- Pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinta, seuranta ja arviointi ovat esiluokanopettajan vastuulla, apuna erityisopettaja.
- Pedagoginen arvio tehdään yhteistyössä huoltajan ja mahdollisesti myös lapsen kanssa.
- Muita asiantuntijoita tai heidän lausuntojaan voidaan hyödyntää arvion laadinnassa.
- Pedagogisessa arviossa kuvataan
 - lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne
 - lapsen saama yleinen tuki ja arvio tukimuotojen vaikutuksista
 - lapsen kiinnostuksen kohteet, vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
 - arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
 - arvio tehostetun tuen tarpeesta
- Pedagoginen arvio tehdään Wilma-järjestelmään.

Toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä

- Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisessa ryhmässä, johon kuuluvat huoltajien ja opettajan lisäksi ne henkilöt, jotka kunkin lapsen tilanteen kannalta ovat tarkoituksenmukaisia.
- Tehostetun tuen aloittaminen, jatkaminen tai lopettaminen päätetään pedagogisen arvion pohjalta moniammatillisessa ryhmässä. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta.
- Lomakkeeseen merkitään arvio tuen tarpeesta, perustelut sekä arvion käsitelleet henkilöt ja käsittelyn päivämäärä.
- Käsittelyn jälkeen yksi allekirjoitettu pedagoginen arvio arkistoidaan koululle.

Oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

- Esiluokanopettaja laatii oppimissuunnitelman lapsen, huoltajan, muiden opettajien ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.
- Oppimissuunnitelma laaditaan tehostettuun tukeen siirtämisen jälkeen ja se tarkistetaan yleensä vuosittain
- Oppimissuunnitelma laaditaan Wilma-järjestelmässä.
- Oppimissuunnitelmassa kuvataan
 - lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet
 - lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
 - lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja tavoitteet
 - oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
 - lapsen tukeen liittyvät ratkaisut kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat
 - lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
 - lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet
 - oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja toimijoiden vastuunjako
 - tulkitsemis- ja avustajapalvelut
 - erityiset apuvälineet
 - huoltajan tarjoama tuki ja yhteistyön toteuttaminen huoltajan kanssa
 - tavoitteiden toteutumisen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi
 - oppimissuunnitelman tarkistamisen ajankohta
 - suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt
- Yksi allekirjoitettu oppimissuunnitelma arkistoidaan koululle.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.5 ERITYINEN TUKI

Erityisen tuen käytännön järjestäminen

- Lapsen tilanne huomioiden päätetään, mikä on hänelle parhaiten soveltuva esiopetuspaikka tai - muoto.

Pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet

- Jos lapsi on ollut tehostetun tuen piirissä ja tehostettu tuki arvioidaan liian vähäiseksi, laaditaan pedagoginen selvitys.
- Pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinta, seuranta ja arviointi ovat erityislastentarhanopettajan vastuulla, apuna esiluokanopettaja.
- Erityisopettaja ja esiluokanopettaja laativat kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä.
- Oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdään selvitys lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.
- Opettajien ja oppilashuollon laatimien selvitysten perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta.
- Selvityksiä laadittaessa yhteistyö lapsen ja huoltajien kanssa on tärkeää.
- Pedagogisessa selvityksessä kuvataan
 - lapsen oppimisen eteneminen
 - lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
 - lapsen saama tehostettu tuki ja arvio tukimuotojen vaikutuksista
 - lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
 - arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
 - arvio erityisen tuen tarpeesta
- Pedagoginen selvitys laaditaan Wilma-järjestelmässä.
- Yksi allekirjoitettu pedagoginen selvitys arkistoidaan koululle.

Erityisen tuen päätöksen tekeminen

- Päätöksen erityisestä tuesta tekee sivistysjohtaja.
- Erityisen tuen päätöksessä päätetään lapsen esiopetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustamispalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen.
- Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto.

Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen

- Erityisen tuen päätös tulee tarkistaa, jos jokin asia lapsen tuen tarpeessa muuttuu.

Toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena

- Lapselle tehdään uusi pedagoginen selvitys.
- Päätöksen erityisen tuen lopettamisesta tekee sivistysjohtaja.

HOJKS:n laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

- Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.
- HOJKS:n laadinnasta, arvioinnista ja tarkistamisesta huolehtii erityisopettaja, apunaan esiluokanopettaja.
- Suunnitelma pyritään laatimaan yhteistyössä huoltajan kanssa.
- Lapsi osallistuu HOJKS:n laadintaan ikäkautensa ja edellytystensä mukaan.
- Laatimiseen osallistuu tarvittaessa erilaisia asiantuntijoita.
- HOJKS tarkistetaan tarvittaessa, vähintään kerran lukuvuodessa. Jos erityinen tuki päätetään lopettaa, laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.
- HOJKS:ssa kuvataan
 - lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
 - lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
 - lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet
 - oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
 - lapsen tukeen liittyvät ratkaisut kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
 - lapselle tarjottava erityisopetus
 - lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet
 - oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako

- tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet
- yhteistyö huoltajan kanssa ja huoltajan tarjoama tuki
- lapsen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta
- arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi ja arviointiajankohdat
- HOJKS:n tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt
- Yksi allekirjoitettu HOJKS arkistoidaan koululle.

HOJKS:ssa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla

- Pidennetyt oppivelvollisuuden ja erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, pedagogista selvitystä ei tarvita.
- Pidennetyt oppivelvollisuuden päätöksen tekee sivistysjohtaja.
- Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetuksen suunnittelusta vastaa erityisopettaja.
- Jos pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleva lapsi integroidaan yleisopetuksen ryhmään, 20 lapsen enimmäisryhmäkoko noudatetaan kaikilla oppitunneilla.
- Kun päätös tehdään viisivuotiaana, merkitään päätökseen, että pidennetty oppivelvollisuus alkaa 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Jos huoltaja päättää, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa viisivuotiaana, annetaan hänelle heti erityistä tukea, ja hänelle on laadittava HOJKS.
- Opetuksen käytännön järjestämisestä päätetään erityisen tuen päätöksessä ja lapselle laaditaan HOJKS.

5.6 PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-

aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

[Lapsen kasvun ja oppimisen tuki ESIOPS 2014](#)

ESIOPS 2014: 44-55

6. OPPILASHUOLTO

Tässä luvussa kuvataan, miten oppilashuolto on Mäntyharjussa järjestetty.

Oppilashuoltoon liittyviä suunnitelmia Mäntyharjussa ovat myös:

- Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvoinnin toimintaohjelma
- koulujen kriisisuunnitelmat
- koulujen lukuvuosisuunnitelmat

6.1 MONIALAINEN OPPILASHUOLLON YHTEISTYÖ MÄNTYHARJUSSA

Mäntyharjussa oppilashuoltotyötä tehdään kolmella portaalla:

- Koko kunnan oppilashuollon ohjausryhmä valvoo lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista. Ohjausryhmä johtaa kunnan oppilashuollon yleistä suunnittelua, kehittämistä, ohjausta ja arviointia.
- Koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollosta, yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisestä sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamisesta ja kehittämisestä. Koulukohtaista oppilashuoltoryhmää johtaa koulun rehtori. Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän muu kokoonpano esitellään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

- Yksittäisen oppilaan tueksi koottava monialainen asiantuntijaryhmä muodostetaan aina tapauskohtaisesti.

Lasten huoltajille annetaan tietoa käytettävissä olevista oppilashuollon palveluista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

6.2 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohdانا on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Oppilaitostasolla yhteisöllisestä oppilashuollosta vastaavat koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät seuraavat, arvioivat ja kehittävät kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia ja huolehtivat

kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintamalleja Mäntyharjussa ovat mm.:

- KiVa-Koulu -toiminta, Lions Quest- ja Askeleittain- ohjelmat
- järjestyssäännöt, turvallisuusohjeet, koulujen kriisisuunnitelmat, pelastusharjoitukset
- säännölliset tarkastukset
- kodin ja koulun yhteistyö (esim. vanhempainillat, vanhempainkeskustelut, vanhempainyhdistysten toiminta)
- lasten osallisuus (esim. kummitoiminta)
- yhteiset tapahtumat ja perinteet
- yhtenäinen toimintakulttuuri
- yhteistyö muiden lasten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa (esim. terveystoimi, sosiaalityö, erikoissairaanhoidot, liikuntatoimi, poliisi, seurakunta, järjestöt)

6.3 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO

Yksilökohtainen oppilashuolto tarkoittaa terveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina lapsen sekä huoltajan suostumukseen. Myös yksittäisen lapsen tueksi koottavan asiantuntijaryhmän muodostamiseen ja ryhmän kokoonpanoon tarvitaan lapsen ja huoltajan suostumus.

Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaa se henkilö, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Usein kyseessä on esiluokanopettaja, koska hän tuntee lapsen kokonaisvaltaisesti.

[Oppilashuolto ESIOPS 2014](#)

ESIOPS 2014: 58-66

7. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI

KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

[Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus ESIOPS 2014](#)

ESIOPS 2014: 68